

Atticus și Hank aveau ei un plan, erau acolo doar ca să stea cu ochii pe ce se întâmplă – mătușica spunea că Atticus era în comitetul director. Se înșela. Era o greșeală; Mătușica mai încurca uneori lucrurile...

A încetinit pasul când a ajuns în centru. Era pustiu; numai două mașini oprite în fața drogheriei. Vechiul tribunal strălucea alb în soarele orbitor al după-amiezii. Un câine negru alerga undeva în josul străzii, pinii chilieni stăteau tăcuți și țepoși în colțurile pieței.

Când a ajuns la intrarea de pe latura nordică, a văzut mașini goale parcate pe două rânduri de-a lungul clădirii.

Când a urcat treptele tribunalului, nu l-a remarcat pe bătrânelul care tândălea pe-acolo, nu a remarcat dozatorul de apă aflat imediat în spatele ușii, nu a remarcat scaunele cu împletitură de trestie de pe hol; dar nu avea cum să nu remarce mirosul jilav, dulceag, ca de urină din cămăruțele meschine și întunecate. A trecut pe lângă birourile perceptorului, evaluatorului de impozite, funcționarului administrației locale, notarului, judecătorului de la curtea succesorală, a urcat scările nezugrăvite până la sala tribunalului, apoi încă o scară acoperită până la balconul rezervat persoanelor de culoare, a ieșit în balcon și și-a ocupat vechiul ei loc din marginea primului rând, unde stătea împreună cu fratele ei când veneau la tribunal să-și vadă tatăl.

La nivelul de dedesubt, pe bănci rudimentare, stăteau nu numai majoritatea gunoaielor din tot Districtul Maycomb, ci și cei mai respectabili bărbați ai provinciei.

S-a uitat spre capătul îndepărtat al sălii unde, dincolo de balustrada care separa curtea de spectatori, la o masă lungă, ședea tatăl ei, Henry Clinton, câțiva bărbați pe care-i cunoștea prea bine și unul pe care nu-l cunoștea.

La capătul mesei, ca un gigantic limax hidropic, stătea William Willoughby, simbolul politic a tot ceea ce tatăl ei și alții ca el disprețuiau mai tare. Și el e o specie pe cale de dispariție, și-a spus. Atticus nu i-ar da nici bună ziua, și totuși iată-l la aceeași...

William Willoughby chiar era ultimul din specia lui, cel puțin pentru o vreme. Sângera de moarte în plină abundență, pentru că sângele care-l ținea în viață era sărăcia. Fiecare district din Sudul Profund¹ avea câte un Willoughby, toți atât de asemănători între ei, încât constituiau o categorie aparte, numită El, Marele Mahăr, Micuțul, în funcție de insignifiante diferențe locale. El, sau indiferent cum îl numeau supușii lui, ocupa principala poziție administrativă din districtul lui – era fie șerif, fie judecător la curtea succesorală –, dar existau și mutații, ca în cazul lui Willoughby din Maycomb, care alesese să nu onoreze nici o funcție publică. Willoughby era o raritate – preferința lui de a rămâne în umbră presupunea absența unui uriaș orgoliu personal, o trăsătură esențială pentru un despot de doi bani.

Willoughby alesese să conducă districtul nu din cel mai confortabil birou, ci din ceva care semăna mai degrabă cu un coteț – o cămăruță întunecoasă, împuțită, cu numele lui pe ușă și care nu conținea altceva decât un telefon, o masă de bucătărie și scaune de lemn nevopsite, cu patină bogată. Oriunde mergea, îl urma negreșit o coterie de personaje pasive, în majoritate personaje negative cunoscute drept

1. În original, „Deep South“. Inițial denumirea se referea la statele cele mai dependente de sclavie și de agricultura de tip plantație din perioada premergătoare Războiului de Secesiune. Actualmente este vorba, mai degrabă, de regiunile în care elementele culturale definitorii sudiste sunt în continuare puternice.

Gașca de la Tribunal, specimene pe care Willoughby le plasase în diferite poziții la nivelul orașului sau al districtului, unde făceau ce li se spunea.

Așezat la masă lângă Willoughby era unul dintre ei, Tom-Carl Joyner, mâna lui dreaptă și pe drept mândru: nu fusese el în cărdășie cu Willoughby de la bun început? Nu făcuse el toată munca de jos pentru Willoughby? În zilele de mult apuse ale Recesiunii nu bătuse el în toiul nopții la ușile barăcilor arendașilor, nu băgase el bine în capul fiecărui amărât ignorant și flămând care primea ajutor social că votul lui îi aparține lui Willoughby? Nu votăm, nu păpăm. Asemenea sateliților lui mai mărunți, Tom-Carl își luase un aer de respectabilitate care nu i se potrivea și nu-i făcea plăcere să i se amintească de începuturile lui infame. Tom-Carl stătea acolo, în duminica aceea, sigur la gândul că micul imperiu pe care îl construisese cu prețul atâtor nopți pierdute va fi al lui când Willoughby o să-și piardă interesul sau o să moară. Nu se citea nimic pe fața lui care să indice că s-ar putea să-l aștepte o surpriză urâtă: deja independența născută din prosperitate îi subminase regatul până se alesese praful de el; încă două runde de alegeri și nu mai avea să rămână din el decât un subiect de disertație pentru studenții la sociologie. Jean Louise îi privea mutra suficientă și aproape a bufnit-o râsul la gândul că Sudul se dovedea, într-adevăr, nemilos când își răsplătea funcționarii publici cu dispariția.

A privit la rândurile de capete cunoscute de dedesubt – păr alb, păr șaten, păr atent pieptănat să ascundă lipsa de păr – și și-a amintit cum, pe vremuri, când în sală nu se întâmpla nimic palpitant, țintea fără zgomot scuipați către bilele lucioase de jos. Judecătorul Taylor a prins-o o dată și a amenințat-o că o trimite în arest.

Ceasul tribunalului a scârțâit, s-a sforțat, a spus „Clanc“ și a bătut ora exactă. Două. Când sunetul s-a stins, l-a văzut pe tatăl ei cum se ridică și se adresează celor prezenți cu vocea seacă pe care o folosea la tribunal:

— Domnilor, cel care va lua cuvântul astăzi este domnul Grady O’Hanlon. Nu mai are nevoie de nici o prezentare. Domnule O’Hanlon.

Domnul O’Hanlon s-a ridicat și a spus:

— Cum i-a zis vaca într-o dimineață friguroasă tipului care o mulgea: „Mulțumesc pentru mâna caldă“.

Nu-l văzuse și nu auzise în viața ei de domnul O’Hanlon. Esența remarcilor lui introductive au lămurit-o însă pe deplin despre cine era vorba – un om obișnuit, cu frica lui Dumnezeu ca orice om obișnuit, care renunțase la slujbă ca să-și dedice tot timpul conservării segregării. Mă rog, unii oameni au gusturi mai ciudate, și-a spus ea.

Domnul O’Hanlon avea părul șaten-deschis, ochii albaștri, o față de catâr, o cravată țipătoare și nu purta haină. Și-a desfăcut nasturele de la gât, a clipit des, și-a trecut mâna prin păr și i-a dat drumul:

Domnul O’Hanlon era născut și crescut în Sud, unde a făcut și școala, s-a însurat cu o doamnă din Sud, și-a trăit acolo toată viața și principalul lui interes era acum să susțină Stilul de Viață Sudist și nici un cioroi, nici o Curte Supremă și nimeni altcineva n-o să-i spună lui ce să facă... o rasă așa de bătută în cap ca... inferioritate înnăscută... capetele alea crețe și flocoase... încă în copaci... slinoși și puturoși... să se însoare cu fiicele voastre... să corcească rasa... corcească... *corcească*... salvăm Sudul... Lunea Neagră... mai jos și decât gândacii... Dumnezeu a făcut rasele... nimeni nu știe de ce, dar El le-a vrut separate...

dacă nu, ne-ar fi făcut pe toți de aceeași culoare... înapoi în Africa...

A auzit vocea tatălui ei, o voce firavă vorbind din trecutul cald și confortabil. *Domnilor, dacă e să cred într-un slogan pe lumea asta, atunci acesta este: drepturi egale pentru toți, privilegii speciale pentru nimeni.*

Cioroi ai știția de predicatori... ca maimuțele... cu gura cât o șură... răstălmăcesc Scriptura... Curtea preferă să-i asculte pe comuniști... să-i ia pe toți și să-i împuște pentru trădare...

O amintire a venit să contrazică discursul solemn și monoton al domnului O'Hanlon: lumea din sala de tribunal s-a foit imperceptibil; Jean Louise, din sală, a privit în jos spre aceleași capete. Când s-a uitat în partea cealaltă a sălii, i-au apărut în fața ochilor jurații, judecătorul Taylor la prezidiu, trepădușul lui așezat undeva mai jos și scriind întruna; tatăl ei în picioare: se ridicase de la o masă la care se vedea un cap creț și flocos.

Atticus Finch accepta foarte rar cazuri penale; dreptul penal nu era pe gustul lui. L-a luat pe ăsta din singurul motiv că își știa clientul nevinovat de acuzația care i se aducea și în ruptul capului nu l-ar fi lăsat pe tânărul negru să ajungă la închisoare din cauza unui apărător din oficiu care-și face treaba în dorul lelii. Băiatul ajunsese la el prin Calpurnia, îi spusese ce se întâmplase, și îi spusese adevărul. Și adevărul era urât.

Atticus și-a pus în joc cariera, s-a folosit de faptul că punerea sub acuzare fusese făcută neglijent, și-a pledat cazul în fața juraților și a reușit ceea ce nimeni nu mai făcuse și nici n-a mai făcut de atunci încolo în Districtul Maycomb: a obținut achitarea băiatului de culoare acuzat de viol. Principalul martor al acuzării era o fată albă.

Atticus dispunea de două avantaje considerabile: cu toate că fata albă avea paisprezece ani, inculpatul nu a fost încadrat la viol împotriva unei minore, prin urmare Atticus a putut dovedi că a fost un act consimțit. Consimțământul a fost mai ușor de dovedit decât ar fi fost în condiții normale – inculpatul avea un singur braț. Celălalt îi fusese sfârtecat într-un accident la gater.

Atticus a dus cazul până la capăt folosindu-și fiecare dram de pricepere și copleșit de un dezgust instinctiv și amar, peste care a reușit să treacă numai la gândul că așa va putea să-și păstreze respectul de sine. După ce s-a dat verdictul, a ieșit din tribunal în miezul zilei, a mers pe jos până acasă și a făcut o baie fierbinte. Nu a povestit niciodată ce preț a plătit; nu a privit niciodată înapoi. Nu a știut niciodată că două perechi de ochi ca ai lui îl priveau de la balcon.

...întrebarea nu e dacă niște cioroi cu nasul pe sus vor merge la aceeași școală cu copiii voștri sau vor călători cu autobuzul în partea din față... ci dacă civilizația creștină va continua să existe sau vom deveni sclavii comuniștilor... cioroi avocați... au călcat în picioare Constituția... prietenii noștri evrei... l-au ucis pe Isus... l-au votat pe cioroi... bunicii noștri... cioroi ajunși judecători și șerifi... nouășcinci la sută din banii strânși din impozite... pentru cioroi și bătrânul dulău... vițelul de aur să meargă dinaintea lor... să predice Scriptura... bătrâna doamnă Roosevelt... iubitoare de cioroi... invită patrușcinci de cioroi, dar nici o fecioară din Sud... Huey Long, domnu' ăla creștin... negru ca tăciunele... oare Isus a fost răstignit pentru cioroi...

Lui Jean Louise i-a alunecat mâna de pe balustrada balconului; s-a uitat la ea. Era udă flească. O porțiune udă de pe balustradă făcea să se reflecte lumina palidă care